Мобілізація транспортних засобів в Україні

Вступ

1. Міфи про мобілізацію транспорту в Україні

2. Способи залучення транспорту для військових потреб

3. Примусове відчуження

• Чим регулюється• Що це• Хто здійснює• Як проводиться• Як компенсується

4. Мобілізація транспортних засобів

• Що це таке і чим регулюється• Хто здійснює• Ліміти мобілізації• Хто звільнений• Додаткові обов'язки власників транспорту щодо мобілізації• Як проводиться

В

Війна в Україні поставила перед українським суспільством виклики, які потребують не лише сил і ресурсів небачених раніше масштабів, але й повної консолідації населення, бізнесу та держави.

Потреби армії в залученні ресурсів диктуються необхідністю виживання нашої держави. Водночас, не менш важливим є забезпечення функціонування економіки України в умовах війни. Основною метою впорядкованої та врегульованої мобілізації є збалансованість процесів розподілу ресурсів між нагальними військовими та економічними потребами.

Крім того, важливо, щоб бізнес розумів процеси мобілізації для запобігання спроб загарбників у розхитуванні суспільної думки та проведення дезинформаційних кампаній.

1. Міфи про мобілізацію транспорту в Україні

Військові можуть відбирати транспорт коли завгодно, як завгодно і в кого завгодно.

Це – неправда. Залучення транспорту для потреб військових може здійснюватися виключно в порядку, що його встановлює законодавство. Будь-яке вилучення транспортних засобів без дотримання цього порядку є злочином і тягне за собою кримінальну відповідальність посадових осіб, які таке вилучення здійснили.

Військові можуть зупинити на дорозі вантажівку і забрати її.

Це – неправда. Така ситуація правомірно не може бути реалізована – на дорозі неможливо забезпечити дотримання порядку залучення транспортного засобу для потреб військових. Жоден нормативний акт не встановлює таку можливість.

Транспорт відбирають задарма.

Це – неправда. Мобілізований транспорт підлягає поверненню, а пошкодження – компенсації, а у випадку примусового відчуження транспорту власник повинен отримати компенсацію. Безоплатно транспорт може вилучатися тільки в державних підприємств.

Всі такі міфи породжені незнанням правил і процедур залучення транспорту з приватної власності для військових потреб. Так, потрібно визнати, що в умовах війни з боку уповноважених органів можуть бути порушення таких процедур або певні зловживання. Але мобілізація є частиною здатності нашої держави оборонятися вторгненню. Розуміння та слідування правилам необхідні не для її уникнення, а для збереження балансу між критичними потребами оборони, принципами правової держави та функціонування економіки в умовах війни.

2. Способи залучення транспорту для військових потреб

Під час дії воєнного стану державні органи можуть залучати транспорт для військових потреб кількома способами:

- примусове відчуження;
- вилучення;
- мобілізація.

Кожен із цих способів здійснюється за окремою процедурою. Крім того, вилучати (експропріювати) транспорт можна виключно у державних підприємств. Транспорт, який знаходиться у приватній власності, може бути лише примусово відчужений або мобілізований.

3. Примусове відчуження

Чим регулюється

Примусове відчуження транспорту в умовах воєнного стану регулює Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану». Процедуру примусового відчуження визначає постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 р. № 998.

Що це таке

Примусове відчуження передбачає позбавлення власника права власності на транспортний засіб. Примусове відчуження здійснюється виключно за умови попереднього або наступного повного відшкодування вартості транспорту, що вилучається в такий спосіб.

Хто здійснює

Примусове відчуження майна під час воєнного стану здійснює військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Рішення про примусове відчуження, прийняте військовим командуванням, повинно бути погоджено з обласною, районною, Київською міською державною адміністрацією чи виконавчим органом відповідної місцевої ради.

Проте в місцевостях, де відбуваються бойові дії, таке погодження не є обов'язковим.

Важливо, що законодавство встановлює перелік осіб, які можуть бути віднесені до військового командування та, відповідно, мають право приймати рішення про примусове відчуження, а саме:

- Генеральний штаб Збройних Сил України;
- Командування об'єднаних сил Збройних Сил України;
- командування видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України;
- управління оперативних командувань;
- командири військових з'єднань, частин Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України.

Лише ці органи й особи мають право ухвалювати рішення (у формі наказу чи директиви) про примусове відчуження приватного майна під час воєнного стану.

При цьому, військові адміністрації не належать до військового командування та не мають права самостійно ухвалювати рішення про примусове відчуження транспорту.

Як компенсується

На підставі рішення про примусове відчуження майна проводять оцінку майна. Таку оцінку фінансує орган, який ухвалив рішення про примусове відчуження, коштом державного бюджету.

Після проведення оцінки майна складають відповідний акт про примусове відчуження майна, згідно з формою, затвердженою в постанові Кабінету Міністрів України.

Акт про примусове відчуження підписують власник транспортного засобу та вповноважені особи військового командування й органу, що погодив рішення про примусове відчуження. Документ обов'язково повинен бути скріплений печатками військового командування та/або органів, що погодили примусове відчуження.

Акт може бути складений, а транспортний засіб, відповідно, примусово відчужений, і за відсутності власника. У цій ситуації власник має право в будь-який час ознайомитися з актом й отримати його примірник (цей примірник знадобиться для наступного відшкодування вартості відчуженого транспорту).

З дати підписання акту майно, щодо якого ухвалено рішення про примусове

відчуження, переходить у державну власність.

Як компенсується

Відшкодування при примусовому відчуженні транспортного засобу може бути попереднім або наступним.

Якщо транспорт примусово відчужується на умовах попереднього відшкодування вартості, власник майна отримує оплату на підставі висновку про оцінку майна до дати складання акту про примусове відчуження.

Якщо попереднє відшкодування неможливе, то примусове відчуження здійснюється на умовах наступного відшкодування вартості вилученого транспорту.

Наступне відшкодування вартості транспорту здійснюється упродовж п'яти бюджетних періодів, наступних після скасування воєнного стану. Для отримання відшкодування, власник транспортного засобу подає заявку до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем примусового відчуження. До заявки треба додати висновок про оцінку майна, яку було проведено перед примусовим відчуженням, й акт про примусове відчуження майна.

Треба мати на увазі, що законодавство України не визначає, хто саме вирішує про можливість або неможливість попереднього відшкодування. Тому на практиці вирішення цього питання залишається за командуванням й органами, які це рішення погоджують. У будь-якому випадку, питання щодо порядку відшкодування повинно бути відображене в такому рішенні.

4. Мобілізація транспортних засобів

Що це таке і чим регулюється

На відміну від примусового відчуження, мобілізація транспорту не передбачає перехід права власності до держави. Мобілізація транспорту здійснюється в рамках виконання військово-транспортного обов'язку компаній, встановленого Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

Процедури та порядок виконання цього обов'язку визначає Положення «Про військово-транспортний обов'язок», затверджене Кабінетом Міністрів України.

Хто здійснює

Мобілізацію транспортних засобів здійснюють територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, відповідні підрозділи Служби зовнішньої розвідки України.

Для того, щоб ці органи могли мобілізувати транспорт, потрібне рішення місцевих державних адміністрацій у формі відповідного розпорядження.

Ліміти мобілізації

Мобілізація транспорту здійснюється в межах лімітів вилучення транспортних засобів, які затверджує Кабінет Міністрів України.

Інформація про ліміти не є публічною. Щоб дізнатися ліміти мобілізації на компанію, треба звернутися до відповідної держадміністрації.

Хто звільнений

Від мобілізації транспортних засобів може бути звільнено:

- компанії, які виконують мобілізаційні завдання на підставі договорів, укладених з Міністерством оборони України;
- компанії, транспортні засоби яких задіяні у виробничому процесі виконання мобілізаційних завдань;
- компанії, у яких є висока суспільна потреба;
- банки державного сектору.

Перелік компаній, у яких є висока суспільна потреба, повинен затверджуватися Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України. Проте на момент написання статті, цей перелік не затверджений.

Якщо діяльність компанії має високу суспільну потребу (транспорт задіяний в перевезенні гуманітарної допомоги, забезпеченні функціонування об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення інших критичних суспільних потреб), необхідно завчасно подбати про підготовку та направлення листів із обґрунтуванням високої суспільної потреби компанії до місцевих органів виконавчої влади та центрів комплектування та соціальної підтримки.

Додаткові обов'язки власників транспорту щодо мобілізації

Військово-транспортний обов'язок включає не тільки зобов'язання щодо передачі транспорту. Керівники компаній, транспортні засоби яких призначені для задоволення потреб військових формувань, зобов'язані у 7-денний строк повідомити територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, на військовому обліку яких перебувають транспортні засоби, про:

- зміну найменування або форми власності компанії;
- відправлення транспортних засобів і техніки в інші регіони або за межі території України на тривалий час;
- продаж або передання в довгострокову оренду транспортних засобів;• перебування транспортних засобів е заставі;
- інші обставини, які перешкоджають переданню транспортних засобів військовим формуванням.

Як проводиться

Безпосередньо мобілізація транспортних засобів здійснюється через територіальні центри комплектування та соціальної підтримки шляхом вручення компаніям відповідних часткових нарядів.

В частковому наряді повинні визначатися транспортні засоби, які підлягають переданню до військових формувань, а також порядок, пункти та строки їх передання.

Частковий наряд повинні підписати голова місцевої держадміністрації та керівник територіального центру комплектування та соціальної підтримки та скріпити його печатками.

Згідно зі частковим нарядом, компанії забезпечують доставку і передачу військовим формуванням в строки, установлені в наряді, в пунктах передачі транспортних засобів. Транспортні засоби повинні бути в технічно справному стані та мають супроводжуватися відповідними реєстраційними документами та документами, що засвідчують їхній технічний стан. Крім того, транспортні засоби повинні комплектуватися запасними частинами, шанцевим інструментом і заправним інвентарем. Список комплектації чітко визначив Кабінет Міністрів України.

Передача транспортних засобів оформлюється відповідним актом приймання-передачі за формою, що її встановив Кабінет Міністрів України.

Вартість транспортного засобу, який передається, зазвичай визначають на підставі його залишкової балансової вартості. Проте за власною ініціативою власника та його коштом може проводитися незалежна оцінка транспортного засобу або техніки шляхом залучення суб'єкта оціночної діяльності.

Акт приймання-передачі потрібно складати у трьох примірниках. Акт підписується керівником компанії, керівником територіального центру комплектування та соціальної підтримки та командиром військового формування, якому передають транспортний засіб або техніку, і скріплюється печатками.